

ב- 10.3.17 נפגשנו (31 איש), בשבי ציון, עם סיקו בכור לטובת הפריחה על רכסי הכורכר. הפעם בתכנית שתי תחנות – האחת בחוף שבי ציון והשנייה בגבעה הצפונית של גשר הזיו. אליהן נוסף הדרן מעבר ללו"ז – חוף בצת או מרזבת נחל בצת.

על הכורכר באזור. מבוא כללי.

מחיפה ודרומה לאורך החוף אנחנו מכירים 3 רכסי כוכר מקבילים לקו החוף, צפון – דרום. הרכס הקדמי, הקרוב יותר לחוף ממשיך מצפון לחיפה בתוך הים. הרכס השני ממשיך גם מצפון לחיפה, ואילו השלישי אינו קיים מצפון לחיפה.

הרכס השני שנמשך מצפון לחיפה הוא הרכס שלנו כאן בגליל המערבי, נוגע לא נוגע בקו החוף. הוא גם הרכס שבשלב מסויים בהיסטוריה עצר את זרימת הנחלים אל הים ויצר מרזבות.

לאורך החוף ניתן לראות 4 בתי גידול שונים, ולפעמים הגבולות ביניהם אינם ברורים: אדמת סחף, חמרה (נחל יסף), כורכר, זיפזיף.

לגבי בית הגידול האחרון – זיפזיף – מעכו צפונה אין יותר חול קוורץ. הזיפזיף עשיר יותר בסידן מהחול, לכן גם הצומח עליו שונה. מבדילים כאן בין שונאי הסידן הנמצאים יותר בחול – קסרופובים, לבין אוהבי הסידן הנמצאים יותר בזיפזיף – קסרופילים.

שבי ציון

הלכנו כמה מאות מטרים דרומה על רכס הכורכר ולידו, ורשמנו:

- **אטד**. במגדירים הם אינם מופיעים בגליל המערבי, אבל הם כאן.
- הרבה **חמציצים**. צמח מהגר מדרום אפריקה. יש לו כמה קומות של אבקנים, כמה קומות של עליים. אינו מתרבה מזרעים, רק וגטיבית.
- **לשון הפר המצויה במופע לבן**. נמצאת במופע הזה רק בין שבי ציון לעכו. לפעמים גם ורוד ותכלת. ביתר המקומות הצבע הוא סגול.
- **אספסת החוף**. שיכים גדולים על הפרי והוא נקטע בבת אחת.
- **גת**. על הכורכר. מה עושות גיתות על חוף הים? יש פרסום סקר ארכיאולוגי באזור: <http://www.antiquities.org.il/survey/new/default.aspx?pid=880>
- **עדעד כחול**. החפים / עלי הגביע צבעוניים. זה עוזר לפרח הלא אטרקטיבי. כמו בבוגנווילה.
- **גרניון רך**. כל עלה כותרת מחולק לשניים.
- **קסולה**. צמח זעיר נמצא על הכורכר, דומה לצורית.
- על רכס הכורכר נפגשים צמחי כורכר, צמחי זיפזיף וצמחי חמרה. הכורכר הוא **בית גידול קשה** – המים הזמינים הם רק בחורף, אחר כך הם נעלמים ומולחים. כאן יש צמחים רב שנתיים, בשרניים ומפרישי מלח. למשל: **קריתמון ימי** – איסוף מהיר של מים, הסעת מלח אל העלים החיצוניים שמאדימים ונושרים. למשל: **עדעד הביצות** שגם הוא עושה כך. עוד צמח כזה שנמצא כאן היא **ארנריה מצויה**.
- **גרגרנית בירותית**. עלה שדומה לתלתן, פרי גדול וארוך.
- **כיסי החמרה**. בתוך הכיסים נמצאים: **סירה קוצנית**, **עדעד כחול** וחד שנתיים נלווים. כאן יש יותר חומר אורגני.
- **דו פרק חופי**. בשרני. מצליב שפורח כמעט כל השנה.
- **מד חול דוקרני**. נמצא בזיפזיף הפונה אל הים. הוא עמיד לכיסוי חול. שמו הגיע מכך שבתנאי רוח הוא מצייר מעגלים על החול. הפיוניות מחופות עם עליים.
- **גילדן סמרני**. בעבר נקרא אגרופירון. עשו ממנו בעבר מטאטאים.

- **מנתור שלושת החודים / החוף.** בתחילת פריחה. מרכז לבנבן. מפיץ ריח בערב, כלומר האבקת רפרפים. בהקשר לכך חשוב לציין שבעונות המעבר, דהיינו סתיו ואביב, הרוח נחלשת לעת ערב ואל תוך הלילה. יש **חילופי בריזה בין יום ולילה**. זה מאפשר כמה שעות בלי פגיעת רסס מלוח. התופעה בולטת יותר בסתיו.
- **הערמת זיפזיף.** בקיץ הזיפזיף או החול נערמים. שיא התהליך בסתיו. בחורף התהליך הפוך. לכן באביב יש הכי מעט זיפזיף.
- **צמחים נדירים. צורית חיוורת. כשות.**
- עוד ראינו: **קורנית מקורקפת, איריס ארץ ישראלי** אחרי פריחה, **לשון הפר המצרית** בצבע קרמי, **עשן יהודה, שישית מצליב קטן** בעבר קראו לה שררדיה.
- **אלמוות הכסף ואלמוות ארץ ישראלי.** האחרון קומפקטי ועגול. תקוע בתוך חורים בכורכר. הפרחים שלו עדינים וקטנים. נדיר.
- **מרווה מנוצה.** ליד המטווח.
- **לחך מלבין. לחך כרתי.** הכרתי קומפקטי עם צורה מעוגלת.
- **ציפורנית זעירה.** נמצאת רק פה. (**מאמר בכלנית**). במאמר גם אלמוות ארץ-ישראלי, וכשות ראוס **חוחן קרדני.** נמצא רק פה.
- **צמחים נדירים.** לפי סיקו יש בנושא "מכת מדינה". אם מפרסמים הם נעלמים, בעיקר בגלל צלמים שחשוב להם יותר שהצילום יצא טוב והם יקבלו הרבה "לייקים", מאשר טובת הצמח והישרדותו. השטח הזה נמצא בתהליך ובהכנה להכרזה כשמורת חוף.
- **מאמר** על החוף הזה התפרסם ב"כלנית", כתב סיקו (החלק הרלוונטי בסוף המאמר).

גשר הזיו

- **תורמוס ארץ ישראלי.** בצעירותו של הפרח הוא בצבע תכלת עדין. בזקנתו ארגמני. זה לא איתות או הודעה על האבקה. זה תהליך הזדקנות. כאן על גבעות החמרה נמצא גם **תורמוס צר עלים**. בשמורת לימן נמצא **תורמוס שעיר** בצבע כחול ונמוך.
- **ציפורנית מגוונת.** עוקבת אחרי השמש. פתיחת הפרח בערב / לילה. דעיכה למחרת או יום אחרי. הגביע ארוך. דבורה לא מגיעה לצוף, אבל מגיעה לאבקה. רפרפים מגיעים לצוף.
- הגבעה הזאת לא תוכרז כשמורה. אבל מכיוון שיש עליה קברים פיניקים, אולי הם ישמרו על המקום.
- **חמרה.** כאן החמרה כמעט נטולת גיר בניגוד לשמורת לימן.
- ראינו: **חומעת ראש הסוס. רותם. פרסת הסוס. עשן מטפס. מרסיה יפהפיה.**
- **קחון החוף.** עלים פשוטים למדי, לא גזורים או מאונים פעם שנייה או יותר.
- אלקנת הצבעים. בצעירותו צהוב בפנים בבגרותו כחול. שינוי הצבע עם גיל הפרח זוהי תופעה נפוצה אצל משפחת הזיפניים.
- **בית הקברות הפיניקי של אכזיב** (יש כמה). הקברים הם מתקופות שונות בין האלף השני לפני הספירה ועד התקופה הרומית. (בבית הקברות הדרומי מדרום לבננה ביץ' נמצאו פסלי פרשים – "קברי הפרשים"). הקברים הם קברי פיר עם מדרגות בתוך חלל מרובע שמוביל לחלל סגור עם מכסה.
- **חשפונית עדינה.** שרך שנמצא בתוך הפירים.
- **קחון יוני.** החפים עם פסים שחורים. הגבעול בחלקו העליון ללא עלים.
- **ציפורנית גדולת שיניים** (לא ראינו, אבל ...). 3 פרטים נמצאו בצפון השומרון. צמח נדיר מאד. כאן באזור יש יותר פרטים. פעם, בסיוור של כלנית, ואחרי ויכוח עם אבי שמידע, סיקו הראה משטח קטן של הפרח לאנשי הסיוור. בדרך חזרה הם מצאו שלושה אנשים עם פרח קטוף ביד לטובת צילום.
- **זערורית קטנת פרי.** סוג של צורית אדומה.

מרזבת נחל בצת

בשעה 16:00 אחרי שסיימנו את הסיור המרתק עם סיקו ואמרנו לו תודה, המשכנו (מי שרצה) לתחנה נוספת, סיפור בוטני גדול בפני עצמו, מתחת לאף. [מאמר על המקום בכלנית](#). כתב סיקו.

סיקו קורא למקום "גן עדן". זהו המרחב שבין המתחם של ג'ימי ועד מצפון למאגר ראש הנקרה.

- טופח כדורי. צמח נדיר מאד. נמצא גם בחורשת הסרג'נטים בנתניה ועוד. כאן ישנם שני דונם עם הצמח הזה. בלי הפרח הצמח נראה כדגני.
- סמר חד. זקנן שעיר. שפתן. דבורנית דינסמור. תלתן חקלאי בצבע צהוב. קדד בירותי משתרע.
- סחלב נקוד. כמה גושים.
- מרסיה זעירה. צריך לזחול עם זכוכית מגדלת כדי לראות אותה.
- מחטנית משובלת. בקיץ הצמח דביק. הוא מדביק חול כדי למנוע הצלפת חול וקרינה.

תם. עשה הרבה תיאבון להיכנס לעולמו העשיר והמגוון של סיקו. ידע אין סופי שרק את קצה הקרחון ממנו ראינו. ניצוץ בעיניים ורצון עז לשתף ובעיקר לשמר ולשמור על המעט שעוד נשאר מבתי הגידול.

כבוד גדול נפל בחלקנו להתהלך עם סיקו עם משקפי זום על המרחב המופלא הזה. תודה.